

Regiobeeld Zuid-Limburg

De vijf belangrijkste uitdagingen in beeld

1 juli 2023

Belangrijkste uitdagingen

1 GROTER WORDENDE KLOOF TUSSEN ZORGVRAAG EN ZORGAANBOD

In Zuid-Limburg is sprake van een zorgkloof; de zorgvraag staat niet in verhouding tot het beschikbare zorgaanbod. Ondanks de bevolkingskrimp in de regio zal de vraag naar zorg en ondersteuning toenemen en complexer worden, waardoor het probleem rondom de zorgkloof naar verwachting zal toenemen. Vanwege de toenemende krapte op de arbeidsmarkt van de formele zorg, komt de informele zorg en mantelzorg verder onder druk te staan. [Onderbouwing en verdieping hier.](#)

2 FLINKE GEZONDHEIDSACHTERSTANDEN T.O.V. NEDERLAND

Zuid-Limburg kampt met flinke gezondheidsachterstanden; zowel qua fysieke gezondheid (veel inwoners hebben chronische aandoeningen en de inwoners hebben een minder gezonde leefstijl) als qua mentale gezondheid (relatief veel inwoners ervaren stress, hebben risico op een angststoornis of depressie, hebben weinig regie over het eigen leven, zijn vaker eenzaam, hebben minder veerkracht, zijn beperkt zelfredzaam en beschikken over relatief lage gezondheidsvaardigheden). Dit geldt voor volwassenen, maar deels ook voor de jeugd. [Onderbouwing en verdieping hier.](#)

3 DOOR LAAG OPLEIDINGSNIVEAU, ARMOEDE, EENZAAMHEID, EN VERMINDERDE ZELFREGIE GROTE VERSCHILLEN TUSSEN WIJKEN, GEMEENTEN

Er bestaan grote verschillen in fysieke en mentale gezondheid tussen subregio's, gemeenten en wijken binnen gemeenten. Deze verschillen hangen -behalve met demografische kenmerken, zoals leeftijd -ook samen met sociaaleconomische kenmerken (zoals opleidingsniveau en moeite met rondkomen) en sociale determinanten (zoals eenzaamheid en regie over het eigen leven). [Onderbouwing en verdieping hier.](#)

4 HOOG ZORGGEBRUIK IN VERGELIJKING MET NEDERLAND

Zowel in het zorgdomein als in het sociale domein (WMO en Jeugdwet) is er in Zuid-Limburg in vergelijking met de rest van Nederland sprake van een hoog zorggebruik en (zeer) hoge zorgkosten. De grootste afwijking doet zich voor in de leeftijd tot 65 jaar. Net als in de rest van Nederland zien we dat een relatief klein deel van de populatie een groot deel van de zorgkosten maakt. Het hogere zorggebruik in de regio valt te verklaren door de (zelf-ervaren) gezondheidsstatus, sociaaleconomische situatie, leefstijl en de mate van eenzaamheid en zelfregie. Leefstijlgewoonten, eenzaamheid en zelfregie ontstaan in de brede context van de leefomgeving. Het is daarom van belang om naar de brede determinanten van gezondheid te kijken. Hiervoor is een verbreding nodig naar andere domeinen dan alleen de gezondheidszorg. [Onderbouwing en verdieping hier.](#)

5 EEN (REGIONALE) INTEGRALE DOMEIN OVERSTIJGENDE AANPAK IS NOODZAAK

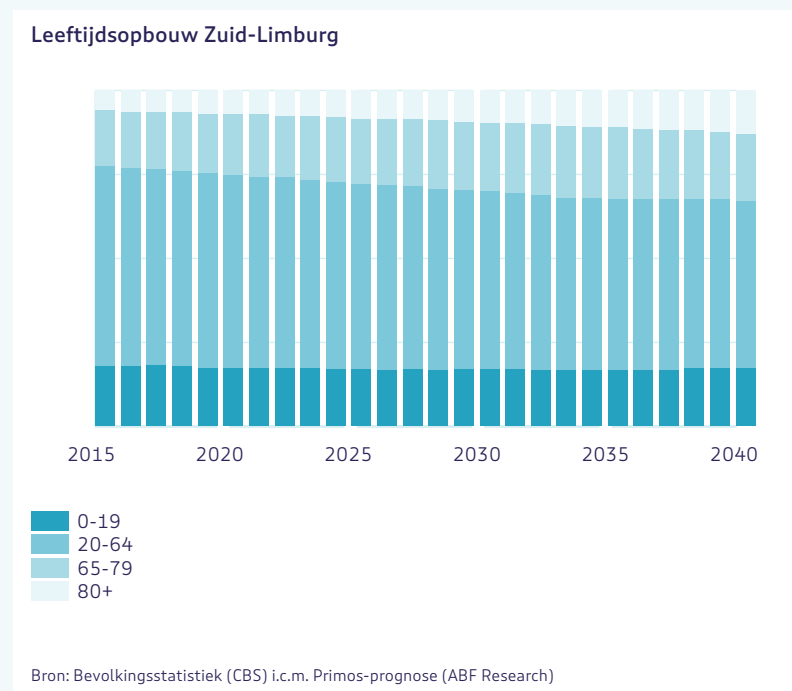
Er wordt veel samengewerkt in Zuid-Limburg. Samenwerkingen zijn vaak thema of (zorg)domein verbonden, of op lokaal, subregionaal niveau georganiseerd. Een (regionale) integrale domeinoverstijgende aanpak kan verder worden versterkt. Het aanbod van zorg en ondersteuning wordt als onvoldoende samenhangend ervaren en de samenwerking is niet afdoende afgestemd op de eigen kracht van inwoners en op de mogelijkheden van de gemeenschap. De huidige complexe vraagstukken noodzaken tot optimaal effectieve samenwerking. [Onderbouwing en verdieping hier.](#)

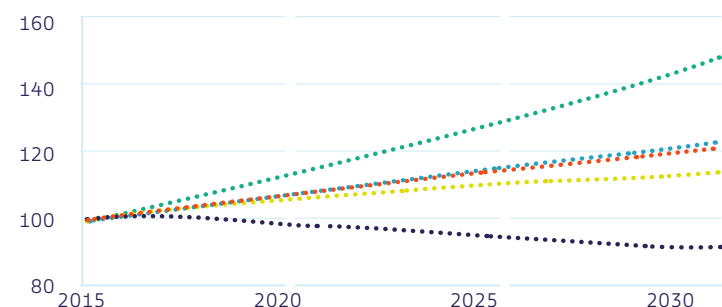
UITDAGING 1

GROTER WORDENDE KLOOF TUSSEN ZORGVRAAG EN ZORGAANBOD

Er is sprake van een sterke vergrijzing en we verwachten een toename van chronisch zieken

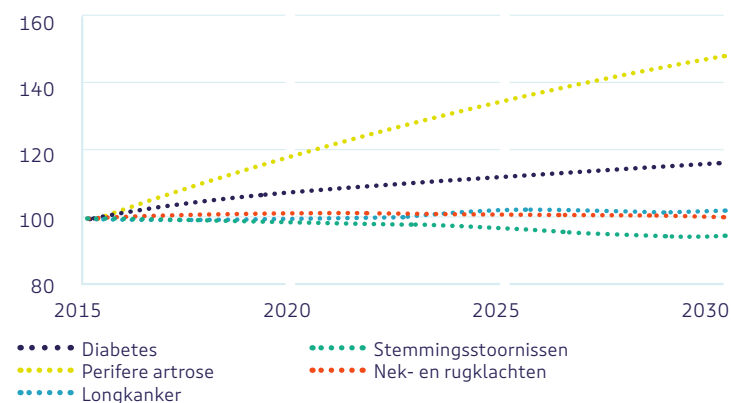

Prevalentie van aandoeningen in Zuid-Limburg (index)

→ Er is sprake van een sterke vergrijzing en ontgroening, en in de toekomst neemt dat verder toe. Het absolute aantal 65-plussers blijft nog langzaam toenemen.

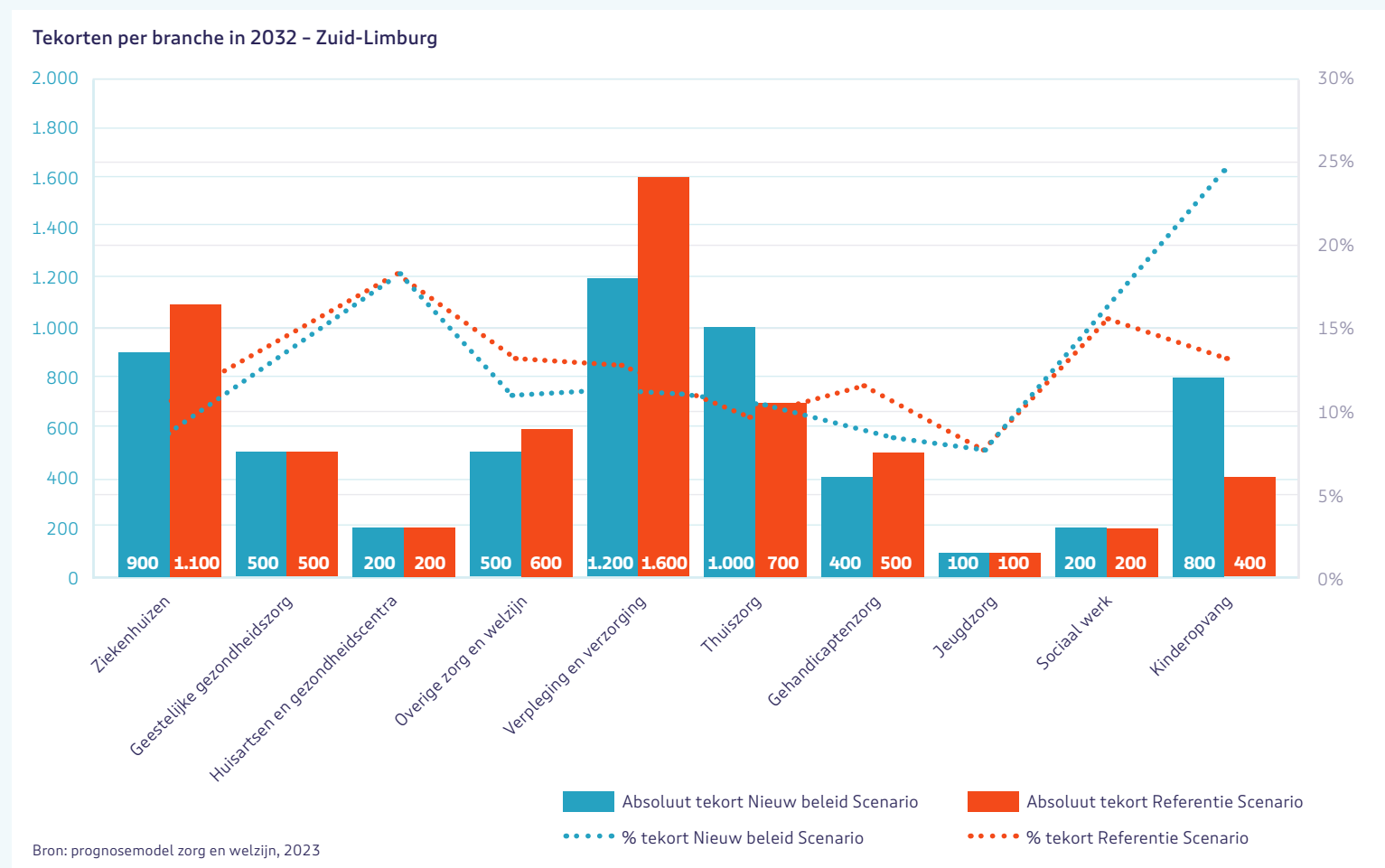
→ Met name de prevalentie van ouderdom gerelateerde aandoeningen neemt sterk toe. De prevalentie van dementie stijgt het hardst.

Bron: Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2018, RIVM, gemeentelijke verdeling RIVM

UITDAGING 1 GROTER WORDENDE KLOOF TUSSEN ZORGVRAAG EN ZORGAANBOD

Het personeelstekort binnen de sector zorg en welzijn in de regio Zuid-Limburg loopt op

→ De absolute getallen weergeven het verwachte aantal medewerkers afgerond op 100-tallen dat ontbreekt om invulling te geven aan de arbeidsvraag. De totale tekorten in Zuid-Limburg in 2032 worden geraamd op 6.100 zorgmedewerkers.

→ In absolute getallen worden de grootste tekorten verwacht in de Verpleging en verzorging en Thuiszorg. Dit komt door de dubbele vergrijzing.

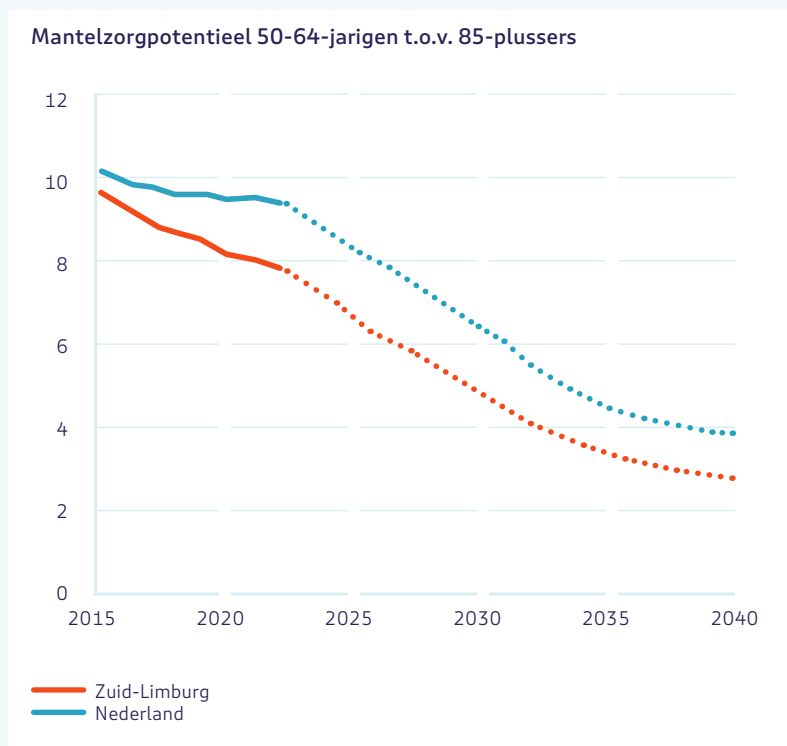
→ Voor de branches thuiszorg en kinderopvang worden in het Nieuw Beleid Scenario hogere arbeidsmarkttekorten verwacht dan in het Referentie Scenario. Het grote verschil in de tekorten tussen beide scenario's zijn te verklaren door overheidsmaatregelen als de WOZO en Regeerakkoorden.

→ Vooral in zorgberoepen worden de grootste tekorten verwacht. Top 2 zorgberoepen met de hoogst te verwachte tekorten in 2032:

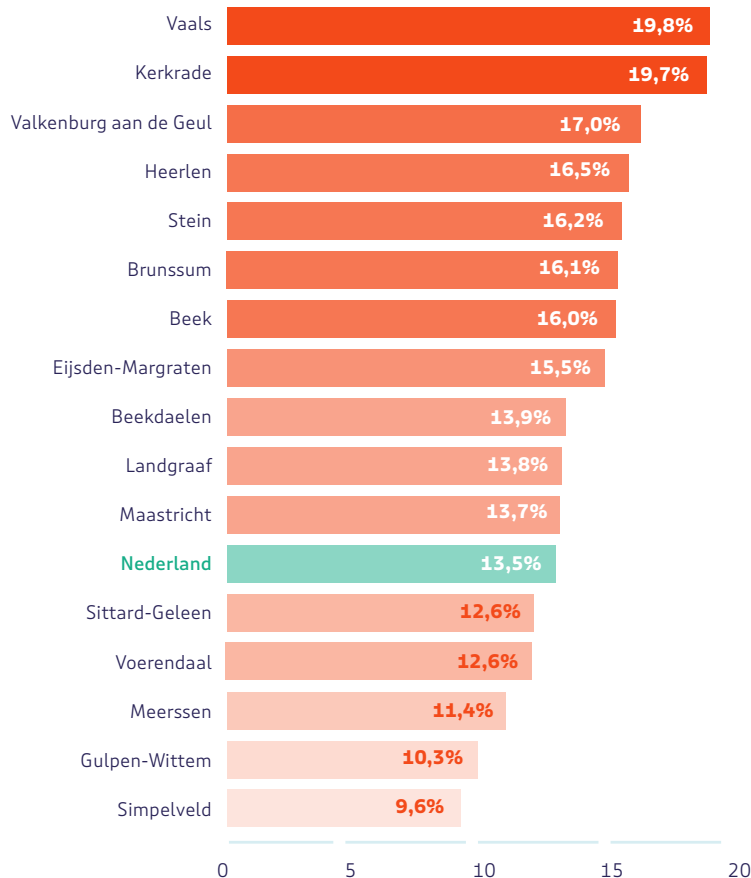
- Verzorgende niveau 3 (1.000 medewerkers);
- Verpleegkundige niveau 4 (700 medewerkers).

UITDAGING 1 GROTER WORDENDE KLOOF TUSSEN ZORGVRAAG EN ZORGAANBOD

In Zuid-Limburg komt het mantelzorgpotentieel tot 2040 verder onder druk te staan

Percentage zwaar belaste mantelzorg

Bron: Bevolkingsstatistiek (CBS) i.c.m. Primos-prognose (ABF Research), bewerking RIVM en gezondheidsatlas

→ De grafiek laat de ontwikkeling van het aantal 50- tot 65-jarigen mantelzorgers zien per 85-jarig en ouder persoon. Dit wordt het zogenaamde mantelzorgpotentieel genoemd.

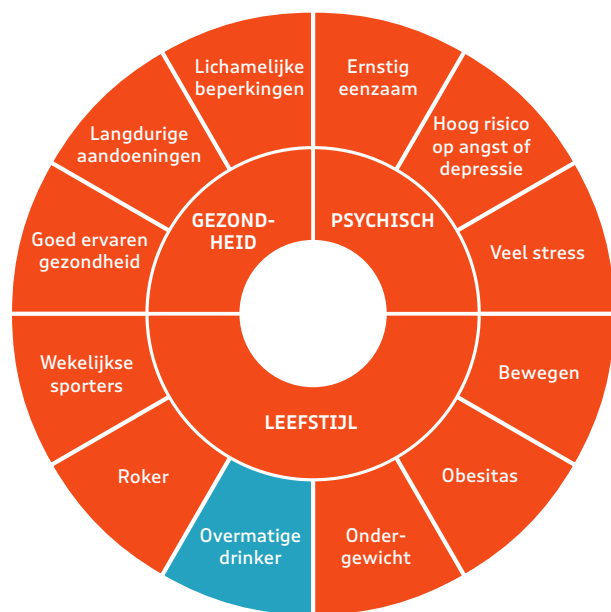
→ Het mantelzorgpotentieel daalt in de periode 2023 van 7,4 naar 2,8 in 2040; dit is meer dan een halvering. Dit betekent dat in 2023 7,4 personen per 85-plusser waren, maar in 2040 dit potentieel is gedaald naar 2,8 personen per 85-plusser.

→ In het WOZO wordt getracht zolang mogelijk thuis te wonen, hierbij wordt niet alleen een beroep gedaan op zorgprofessionals, maar ook op mantelzorgers. Dit terwijl de komende decennia het mantelzorgpotentieel onder 50-64 jarigen afneemt.

UITDAGING 2 FLINKE GEZONDHEIDSACHTERSTANDEN T.O.V. NEDERLAND

De gezondheid van de inwoners van Zuid-Limburg in één overzicht

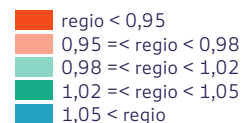
Gezondheidsindicatoren 18 tot 65 jaar

Gezondheidsindicatoren 65 jaar of ouder

De scores in de Gezondheidsmonitor VO (GGD'en, RIVM en CBS, 2020) zijn uitgedrukt in percentages, zowel op regionaal als op landelijk niveau. De kleuren in de figuren geven aan in hoeverre de percentages van de regio afwijken van de landelijke gemiddeldes. Een oranje kleur geeft aan dat de regio slechter scoort in vergelijking met landelijk (bijv. meer rokers, minder mensen met een goede ervaren gezondheid), een blauwe kleur geeft aan dat de regio beter scoort dan het landelijk gemiddelde. De lichtgroene kleur betekent rondom het landelijk gemiddelde.

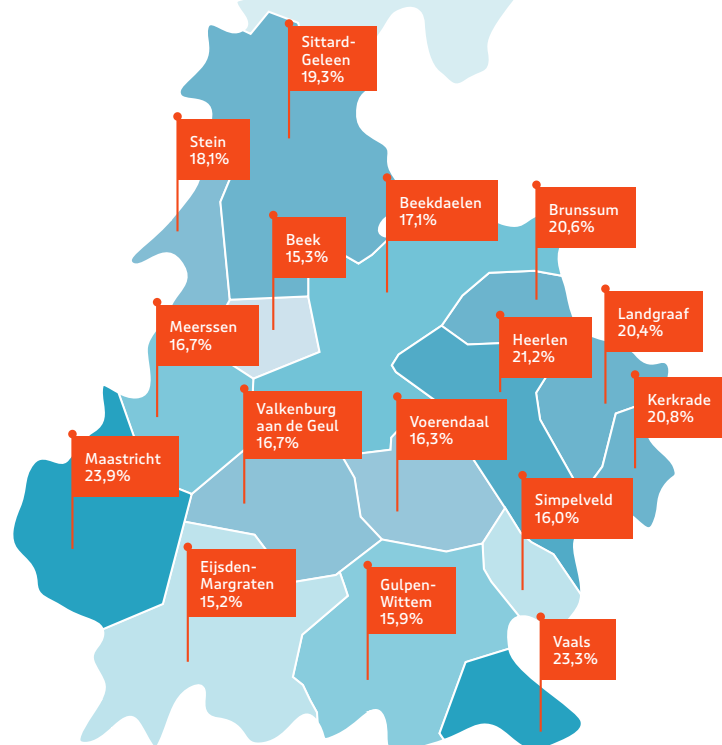

Data voor deze grafiek zijn uit vermelde bron opgehaald door de bovenregionale werkgroep regiobeelden (REOS, Robuust, Samergo, ZONH, CZ, VGZ en Transvorm)

UITDAGING 2 FLINKE GEZONDHEIDSACHTERSTANDEN T.O.V. NEDERLAND

Inwoners ervaren meer stress en hebben een hoger risico op een angststoornis of depressie

Heeft (heel) veel stress ervaren in de afgelopen 4 weken

totale spreiding in de regio (in %)

15,2% 23,9%

Zuid-Limburg: 20,0%

Nederland: 17,7%

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2020 GGD'en, CBS en RIVM, zorgkantoorregio niveau is gewogen o.b.v. inwoneraantallen, hierbij is rekening gehouden met eventuele fusiegemeenten

Hoog risico op angststoornis of depressie

totale spreiding in de regio (in %)

5,6% 10,7%

Zuid-Limburg: 8,5%

Nederland: 6,4%

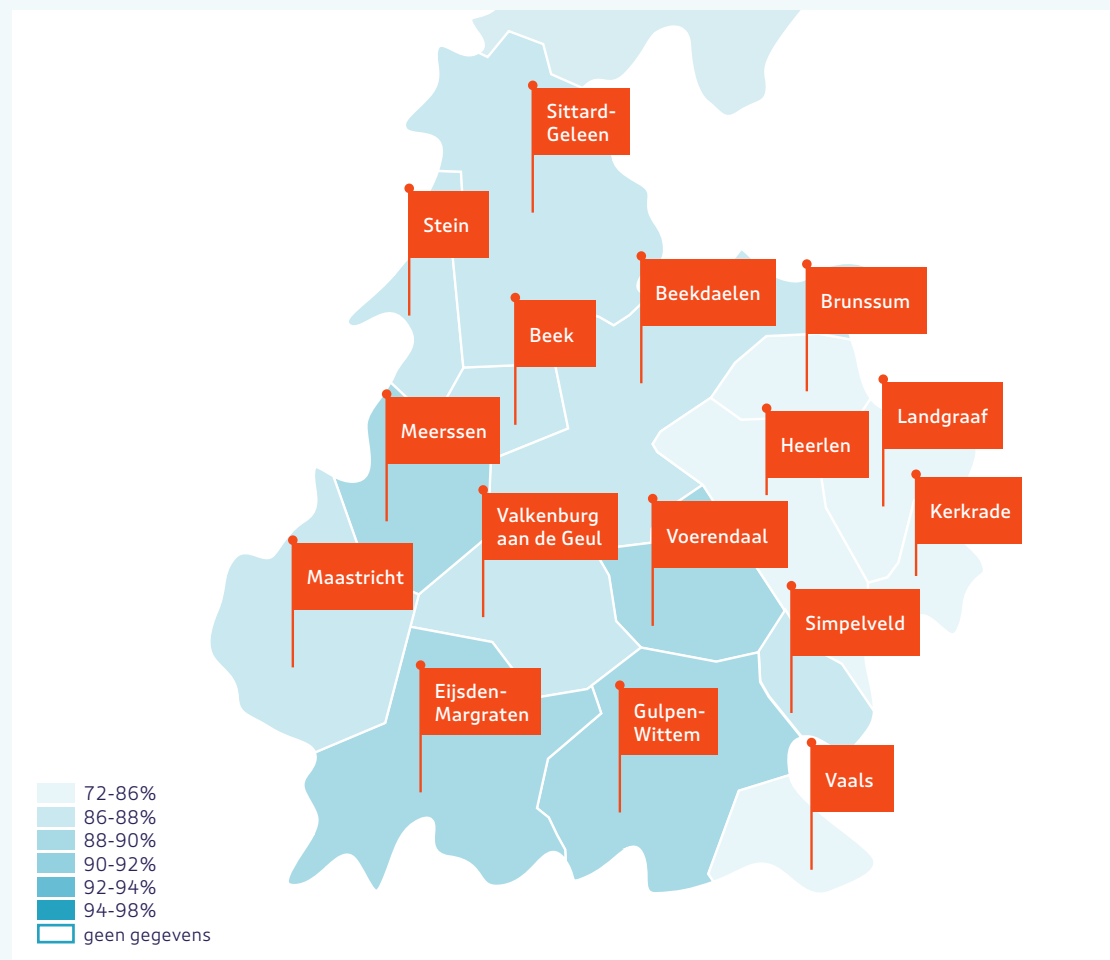
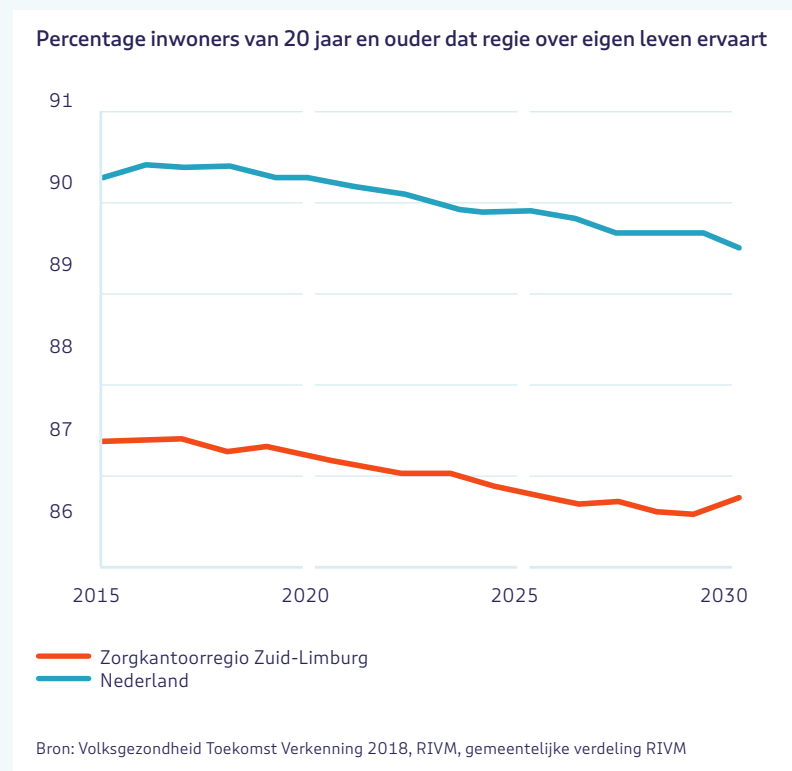
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2020 GGD'en, CBS en RIVM, zorgkantoorregio niveau is gewogen o.b.v. inwoneraantallen, hierbij is rekening gehouden met eventuele fusiegemeenten

→ De inwoners van de regio Zuid-Limburg ervaren vaker stress in de afgelopen 4 weken en hebben een hoger risico op een angststoornis of depressie dan het Nederlands gemiddelde.

→ Het percentage inwoners met een hoog risico op een angststoornis of depressie is toegenomen van 6,0% in 2012 tot 8,5% in 2020, de meeste recente cijfers (onder embargo tot 20/6) laten een verdere stijging zien.

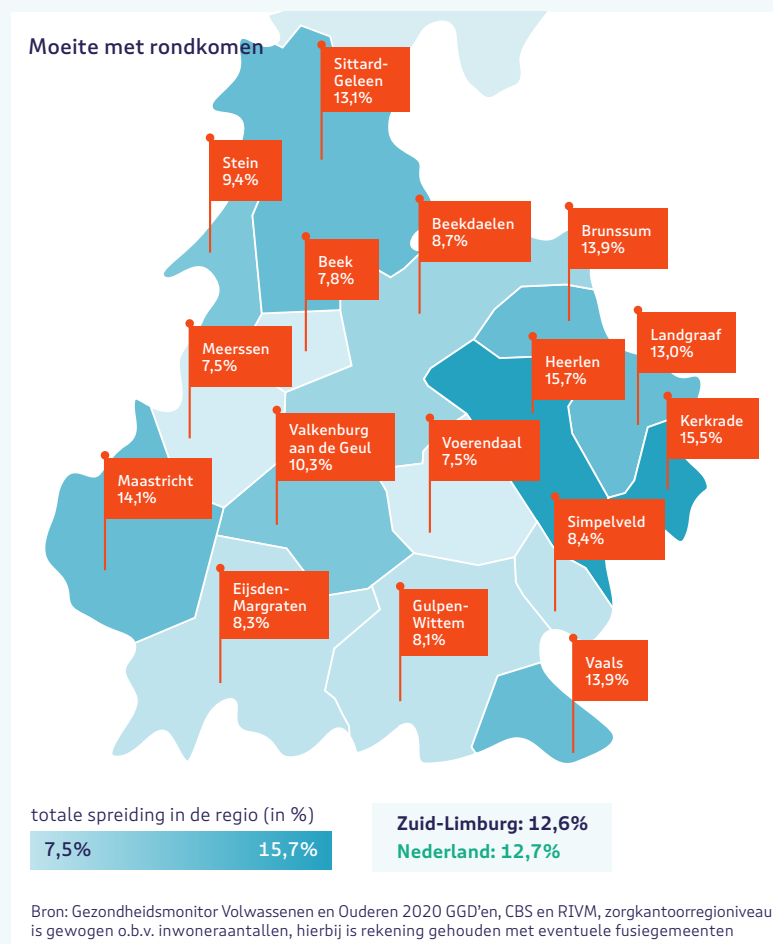
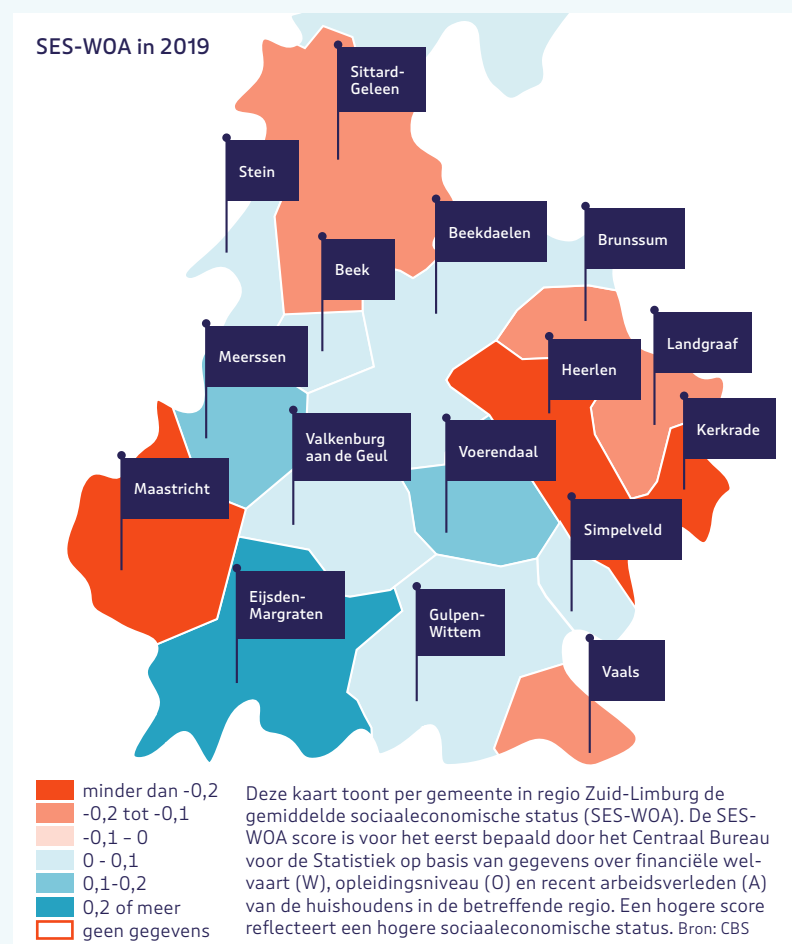
UITDAGING 2 FLINKE GEZONDHEIDSACHTERSTANDEN T.O.V. NEDERLAND

Inwoners van Zuid-Limburg ervaren minder regie over het leven

UITDAGING 3 DOOR LAAG OPLEIDINGSNIVEAU, ARMOEDE, EENZAAMHEID, EN VERMINDERDE ZELFREGIE GROTE VERSCHILLEN TUSSEN WIJKEN, GEMEENTEN

Grote verschillen tussen gemeenten als het gaat over de SES-WOA en moeite met rondkomen

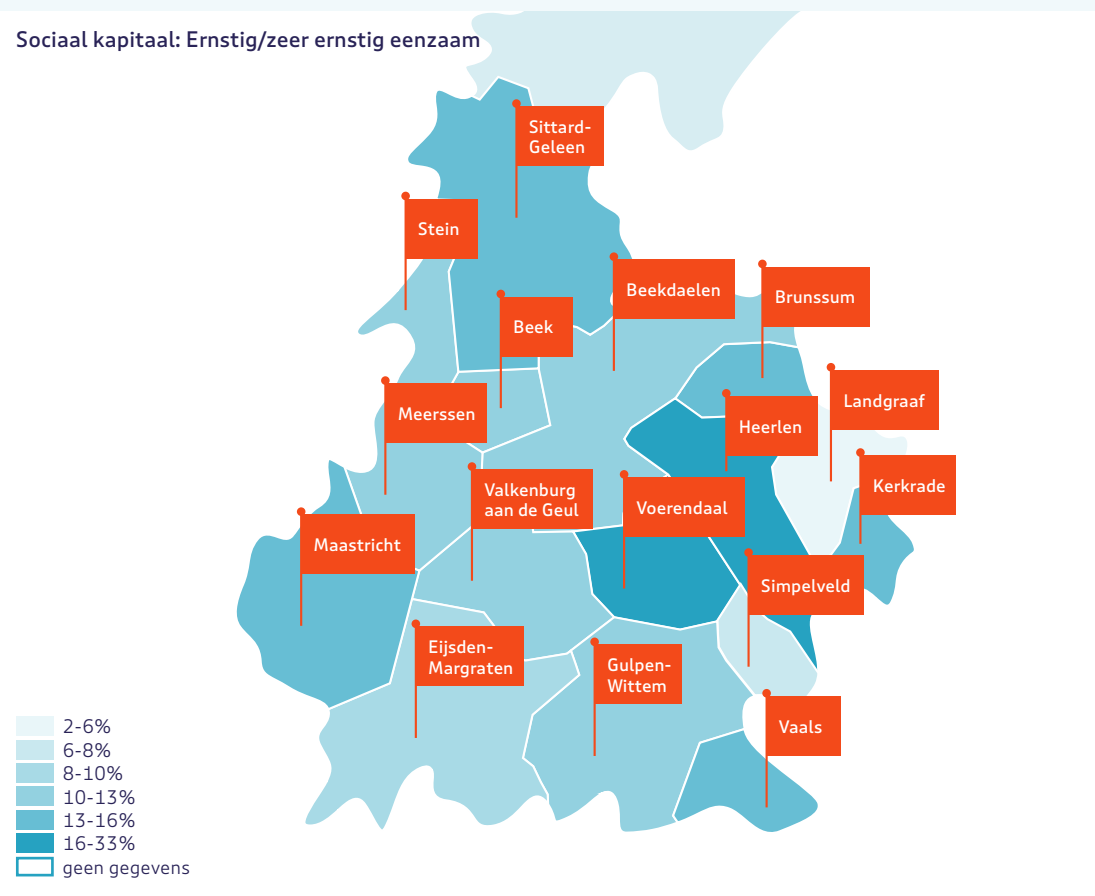
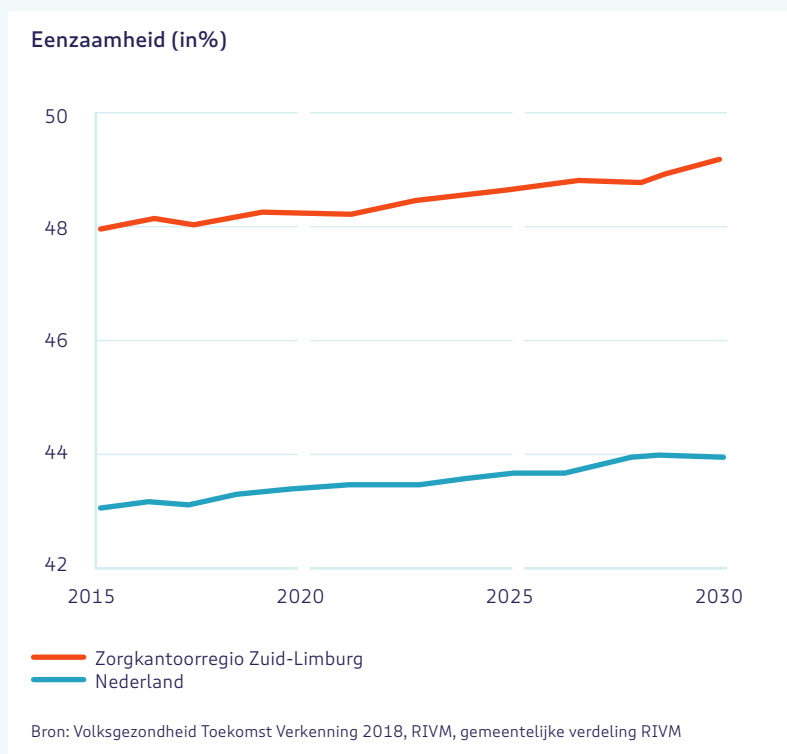

→ DE SES-WOA score in de regio Zuid-Limburg is relatief laag vergeleken met de rest van Nederland.

→ Zuid-Limburg heeft meer inwoners met een inkomen minder dan 120% van het sociaal minimum dan gemiddeld in Nederland.

UITDAGING 3 DOOR LAAG OPLEIDINGSNIVEAU, ARMOEDE, EENZAAMHEID, EN VERMINDERDE ZELFREGIE GROTE VERSCHILLEN TUSSEN WIJKEN, GEMEENTEN

Inwoners van Zuid-Limburg ervaren meer eenzaamheid

UITDAGING 4 HOOG ZORGGEBRUIK IN VERGELIJKING MET NEDERLAND

In Zuid-Limburg liggen de kosten per verzekerde hoger dan verwacht

Zorgsoort	Gedeclareerde zorgkosten	Kosten per verzekerde jaar realisatie	Kosten per verzekerde jaar verwacht*	Afwijking realisatie t.o.v. verwacht
Eerstelijns ondersteuning	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	
Eerstelijnsverblijf	€ 11.821.461,74	€ 20,63	€ 21,00	-1,7%
Farmacie	€ 207.381.283,39	€ 361,99	€ 332,25	9,0%
Generalistische basis ggz	€ 7.299.559,50	€ 12,74	€ 13,50	-5,6%
Geriatrische revalidatiezorg	€ 40.394.122,54	€ 70,51	€ 56,87	24,0%
Grensoverschrijdende zorg	€ 30.474.829,31	€ 53,20	€ 18,70	184,5%
Huisarts consult	€ 38.225.906,23	€ 66,73	€ 52,06	28,2%
Huisarts inschrijftarief	€ 41.780.538,36	€ 72,93	€ 72,14	1,1%
Huisarts mdz	€ 29.651.276,61	€ 51,76	€ 42,21	22,6%
Huisarts overig	€ 35.994.120,19	€ 62,83	€ 60,24	4,3%
Hulpmiddelen	€ 67.884.350,05	€ 118,50	€ 106,29	11,5%
Kraamzorg	€ 7.882.254,84	€ 13,76	€ 15,51	-11,3%
Langdurige ggz	€ 5.404.347,37	€ 9,43	€ 9,12	3,4%
Medisch-specialistische zorg	€ 972.788.695,50	€ 1.698,05	€ 1.574,13	7,9%
Mondzorg	€ 26.062.285,55	€ 45,49	€ 44,12	3,1%
Overig	€ 10.546.423,43	€ 18,41	€ 21,22	-13,2%
Paramedische zorg fysioth	€ 30.106.648,34	€ 52,55	€ 33,54	56,7%
Paramedische zorg overig	€ 13.676.247,22	€ 23,87	€ 14,80	61,3%
Specialistische ggz	€ 142.805.394,41	€ 249,27	€ 192,74	29,3%
Verloskundige zorg	€ 6.318.071,21	€ 11,03	€ 12,16	-9,3%
Verpleging en verzorging	€ 151.705.429,77	€ 264,81	€ 259,55	2,0%
Ziekenvervoer liggend	€ 23.652.654,74	€ 41,29	€ 40,84	1,1%
Ziekenvervoer zittend	€ 4.897.096,74	€ 8,55	€ 7,93	7,8%

In totaal is er in 2019 € 1.906.752.997,04 aan zvw zorg gedeclareerd

Bron: VEKTIS open data 2019, *Verwachte kosten zijn berekend op basis van landelijk, gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht

→ In de verwachte kosten per verzekerde (kpv) is gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht.

→ Voor 17 van de 22 zorgsoorten zijn de kpv hoger dan verwacht.

→ Met name grensoverschrijdende zorg, paramedische zorg, huisartsconsulten en specialistische GGZ zijn (relatief) ruim hoger.

→ Verder valt door de hogere kpv de ouderenzorg (GRZ en V&V) op. ELV is lager dan verwacht. Daaraan gerelateerd ook Farmacie en Hulpmiddelen.

→ Ondanks het relatief lagere percentage heeft, in absolute zin, ook MSZ ruim hogere kosten.

→ Deze 17 zorgsoorten zorgen samen voor liefst 97,7% van de totale zorgkosten Zvw in 2019.

→ Voor 5 van de 22 zorgsoorten zijn de kpv lager dan verwacht, waarbij vooral verloskunde en kraamzorg opvallen. Deze 5 zorgsoorten zorgen samen voor slechts 2,3% van de totale zorgkosten Zvw in 2019.

→ Binnen de zorgsoorten is er een groot verschil tussen gemeenten. Met name Heerlen en Kerkrade vallen hierin op. In ongeveer tweede van de zorgsoorten zijn de kpv opvallend hoger dan bij de meeste andere gemeenten.

UITDAGING 4 HOOG ZORGGEBRUIK IN VERGELIJKING MET NEDERLAND

In Zuid-Limburg ontvangen relatief gezien meer jongeren jeugdhulp

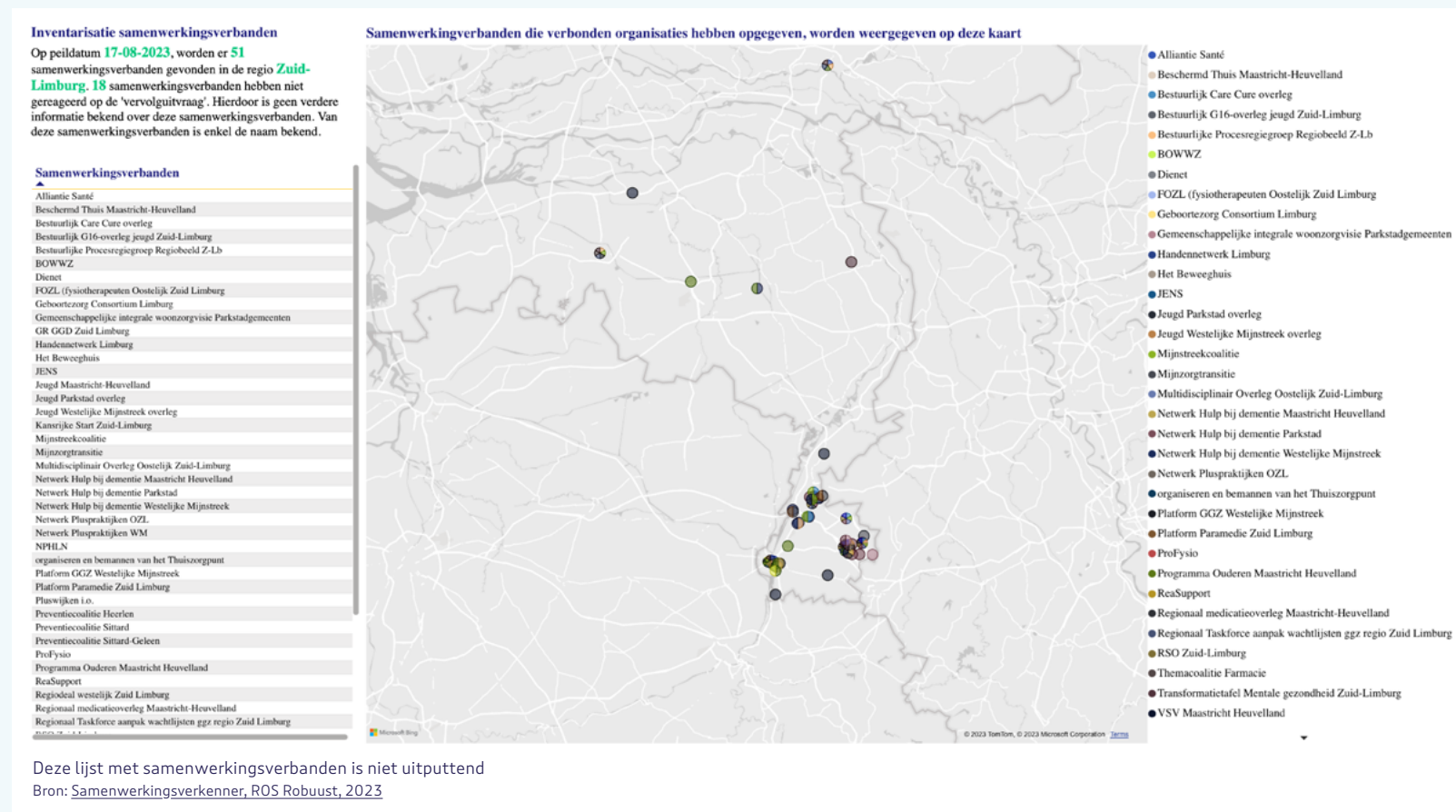
	Totaal aantal jeugdzorgtrajecten(n)	Aandeel jeugdhulp bij 0 t/m 17 jarigen (%)	Totaal gerealiseerde kosten (x €1.000)	Totaal gerealiseerde kosten (€ per 1.000 inwoners)
Beek	360	15,7	4.042	254
Beekdaelen	870	15,3	10.460	290
Brunssum	835	17,8	9.191	332
Eijsden-Margraten	580	13,0	6.277	242
Heerlen	3.815	17,3	41.276	474
Kerkrade	1.335	17,3		
Landgraaf	1.255	14,9	14.711	394
Maastricht	2.935	17,6	35.270	293
Meerssen	430	15,0	5.317	284
Simpelveld	230	13,3	4.761	454
Sittard-Geleen	2.680	17,8	34.507	376
Stein	545	15,4	7.195	289
Vaals	280	12,8	1.616	160
Valkenburg a/d Geul	345	16,0	4.535	277
Voerendaal	290	8,1		
Gulpen-Wittem	200	11,8	2.231	157

→ In Zuid-Limburg ontvangen relatief gezien meer jongeren jeugdhulp (13,6%) ten opzichte van Nederlands gemiddelde (10,9%)

→ Het aandeel jeugdhulp bij 0 t/m 17 jarigen varieert echter sterk per gemeenten, resulterend in een variatie een gerealiseerde kosten die worden gemaakt door de gemeenten.

UITDAGING 5 EEN (REGIONALE) INTEGRALE DOMEIN OVERSTIJGENDE AANPAK IS NOODZAAK

Samenwerking in Zuid-Limburg moet verder versterkt worden

UITDAGING 5 EEN (REGIONALE) INTEGRALE DOMEIN OVERSTIJGENDE AANPAK IS NOODZAAK

In Zuid-Limburg wordt al veel samengewerkt, maar het kan nog effectiever

Zuid-Limburg is pionier op het gebied van regionale samenwerking in zorg en ondersteuning

- Twee subregionale samenwerkingsverbanden: de Mijnstreekcoalitie en Alliantie Santé. Bestrijken samen geheel Zuid-Limburg en trekken steeds meer samen op als één team. VWS en Binnenlandse zaken zijn in 2021 bij 'Team Zuid-Limburg' aangesloten.
- Belangrijke katalysator in regionale samenwerking is Trendbreuk waarin de Zuid-Limburgse gemeenten, MUMC+, de zorgverzekeraar en provincie samen de overerving van armoede en gezondheidsachterstanden doorbreken.
- Behalve de al genoemde coalities zijn er nog veel meer samenwerkingsverbanden die bijdragen aan een impactvolle transformatie. Voorbeelden zijn te vinden op de websites van de [Juiste Zorg op de Juiste Plek](#), [Trendbreuk](#), [Mijnstreekcoalitie](#) en [Alliantie Santé](#).
- Er wordt ook in breder verband samengewerkt. Zoals de Beweging [Limburg Positief Gezond](#).

Wat kan beter?

- Bestuurders, professionals en bewoners geven aan dat:
- het aanbod van zorg en ondersteuning als onvoldoende samenhangend wordt ervaren. Er gebeurt veel qua samenwerking, maar dat is gefragmenteerd. Netwerken en samenwerkingsverbanden weten elkaar niet te vinden en kunnen dus niet van elkaar leren.
 - de samenwerking onvoldoende is afgestemd op de eigen kracht en mogelijkheden van de gemeenschap. Betrek de burger!
 - er veel wordt samengewerkt en er aansprekende resultaten zijn, maar de effectiviteit van de samenwerkingen omhoog kan.

Onderzoekers, waaronder de onderzoekers van de Academische Werkplaats Duurzame Zorg, onderstrepen dat de uitdagingen dusdanig groot zijn dat er geen eenvoudige oplossing voorhanden is, noch een oplossing vanuit één organisatie of domein in de zorg kan komen. Samenwerking is daarom beslist nodig, maar het is cruciaal om te beseffen hoe complex het is om succesvol samen te werken. Kritisch moet worden nagegaan in hoeverre het netwerk of samenwerkingsverband daadwerkelijk bijdraagt aan het doel dat is gesteld en in welke mate de context, structuur en procesfactoren

daartoe bijdragen. Door middel van praktisch onderzoek dragen de aan het 'Team Zuid-Limburg' verbonden onderzoekers van de Academische Werkplaats Duurzame Zorg hieraan bij.

Meer informatie

Het volledige regiobeeld en de samenvatting vind je op www.dejuistezorgopdejuisteplek.nl/regiobeelden/

Contactpersonen

Regionale samenwerkingsstructuur:

ROS Robuust: Theo Koks

Programmamanager a.i.

t.koks@rosrobust.nl

+31 6 22 21 93 41

Coördinerende zorgverzekeraar:

CZ: Wiro Gruisen

Manager Regioregie

Wiro.gruisen@cz.nl

+31 6 22 23 49 42

Coördinerende gemeenten:

GGD ZL (gedelegeerd): Fons Bovens

Directeur

Fons.bovens@ggdzl.nl

+31 88 88 05 534